typu ležet, umět: *modlit se* > *modlet se*. Tato změna má u jednotlivých sloves různý rozsah, srov. např. I-41 mračit se a I-203/221.8 bílit.

3 Pro mapu je příznačná lex. dichotomie. Slezsko s přilehlým sev. okrajem vm. nář. a sv. částí Valašska má sloveso *říkat*. Na ostatním území se dokládá sloveso *modlit se*, shodné se spis. jazykem; to proniklo do mluvy všech měst. Podoba *modlet se* se vyskytuje souvisle na centrální Hané s menšími přesahy na východ a jih a na Znojemsku.

4 **modlet se** jen nář. — Od *modlit se*, viz odd. 2.
modlit se stč. *modliti sě*, Jg, SSJČ *modliť sa*, pol. *modlić się*, hluž. *modlić so* — Od psl. základu **mold-*, psl. přesmyk *ld* > *dl*. Souvisí s psl. **modla* ‚prosba', pak ‚vzývané božstvo'. Podle Mch se stalo zvratným asi podle *prositi se*.
říkat v sled. významu jen nář.; Kt *říci, řéci* (v obecné mluvě), Bš (stč. *řiekati* ‚číst, pronášet, odříkávat, např. *řiekati hodiny* ‚odříkávat hodinky, tj. modlitby stanovené na jednotlivé hodiny dne', Jg ‚praviti, slovy vůli neb myšlenky své pronésti, zpaměti říkat', SSJČ poněk. zast. ‚číst, pronášet, odříkávat') — Specifikací významu čes. *říkat* vlivem pol. nář. *rzykać* ‚modlit se'.

5 modlit se Ju 1–3, 5, Ru 2, 4 — modlit se Po 1 — řikať Ru 4

6 —

Pv

188 kostelní kůr (2116) — *mapa s. 407*

1 M kúr — kchúr (kchour 516) — kór (kor 418) — kchór — kchor — tchór (tchor 302, schór 246) — chór (chor 27, 31,71)
kúra (kchúra 27, kóra 647, 650, 674) — kchóra (tchóra 153) — chóra
kruchta (též 61, krufta 101, 107, 118)
pavlač m. (pavlač f. 668, 670, 827, 832)
pavłače plt.
N kórek 129, kchórek 129, 251, kruchťička 129, 404

2 Zjišťovala se nář. pojmenování kůru, tj. vyvýšené prostory v kostele pro varhany, event. zpěváky.

Nář. materiál se člení nejen lexikálně, ale též hláskoslovně (např. *kůr* × *kór* × *kchór* × *chór*). Lexém *chór* je přejímkou z latiny a střídnice *ó, ů* nejsou pravidelnými reflexy změny *ó* > *ů*, a proto obě hlásky na mapě registrujeme zvláštními grafickými prostředky.

Slovo *kruchta* se vyskytuje na vých. Moravě a ve Slezsku, ale tam označuje sakristii. Z tohoto důvodu jsme je z mapování vyloučili. V Čechách označuje *kruchta* (ojediněle i *tchór*) též vyvýšené místo pro hudebníky v hospodě. Někdy jsou obě reálie výrazově rozlišeny: *kruchta* v hospodě, *kchór* v kostele. Jinak se místo pro hudebníky v hospodě zpravidla označuje deminutivem (*kruchťička*, *kchórek*).

3 Pro označení kostelního kůru se v Čechách nejčastěji užívá pojmenování *kruchta*. To bývá zejména v oblasti střč. a svč. v dubletě s výrazem *kchór* (v menších areálech i jako výraz jediný). Slovo *kchór* se vyskytuje i na moravském území zhruba po linii Litovel–Prostějov–Kyjov. Uvedený výraz má řadu dalších hláskových variant. Podoba *kór* je na zč. a svč. okraji, dále v okrajových oblastech centrálního úseku střm. nářečí (ojediněle i jinde). Varianta *kůr*, shodná se spisovným jazykem, proniká do mluvy většiny měst, roztroušeně je po celých Čechách a na Moravě. Zkrácená podoba *kchor* se objevuje zhruba v jzč. dialektech. Území mezi Rakovníkem, Příbramí, Benešovem a Prahou (dále široké Chrudimsko a sv. Pelhřimovsko) je charakterizováno variantou *tchór*. Další varianty jsou sporadické. *Kchůr* byl zaznamenán v Čechách a *chór* hlavně na Moravě.

Rodová obměna *kchóra* byla nedubletně zachycena na Zábřežsku, širším Brněnsku a na sev. Břeclavsku. Další rodová obměna *chóra* je na Slovácku a v oblasti dolských nářečí bez nejjižnějších částí, dále na Lipnicku.

Zbývající území, tj. Slezsko a Valašsko s přesahy na vých. Prostějovsko, má lexém *pavlač*. Z Valašska je několikrát doložen v plurálové podobě *pavlače*.

4 **chór** Jg *chor*, SSJČ, SSJ, pol., hluž. též *chor* — Z lat. *chorus* ‚sbor', pak metonymicky ‚vyvýšené místo pro zpěváky v chrámu', podle němčiny pak *kch-*.
chóra jen nář. — Z *chór* změnou rodu.
kchor jen nář. — Zkrácením z *kchór*.
kchór jen nář. — Viz chór.
kchóra jen nář. — Z *kchór* změnou rodu.
kchůr jen nář. — Patrně kontaminací formy *kůr* a lat. *chorus*.
kór stč. též *kor*, SSJČ ob., zast., dluž. *kor* — Viz chór.
kruchta Jg, SSJČ, SSJ nář. (stč. ‚krypta, pavlač') — Souvisí s něm. *Gruft*.
kůr stč., SSJČ — Starší podoba z lat. *chorus*.
kůra v sled. významu jen nář. — Z *kůr* změnou rodu.